

De achillespees

De Nederlandse taal heeft veel woorden die oorspronkelijk iemands (achter)naam waren. Zo is de maand juli genoemd naar Julius Caesar, de Adamsappel naar Adam en nicotine naar Jean Nicot, die tabak naar Europa bracht. Dergelijke woorden heten: eponiemen. Ook binnen de orthopedie kennen we eponiemen. De bekendste is waarschijnlijk de achillespees.

Achter een eponiem zit meestal een verhaal verborgen; zo ook bij de achillespees. Bij de naam Achilles zullen veel mensen als eerste denken aan de verfilming van het verhaal over Troje, met Brad Pitt in de hoofdrol. Aan het einde van de film krijgt hij een pijl in zijn hiel waardoor hij wordt uitgeschakeld. Dit is in het kort waarop de benaming 'achillespees' gebaseerd is.

Het complete verhaal is ingewikkelder. Achilles was een Griekse held die werd beschreven (officieel bezongen) door de Griekse dichter en zanger Homerus. Achilles speelde een rol bij de slag om de stad Troje, die ongeveer rond 1184 voor Christus plaats zou hebben gevonden. In het oorspronkelijke verhaal van Homerus is niets te vinden over de hiel van Achilles. Dat verhaal kwam pas later. Rond 94 na Christus schreef de Romeinse dichter Statius een gedicht over het leven van Achilles. Daarbij werd verteld dat Achilles' moeder hem onkwetsbaar wilde maken. Om die reden dompelde ze hem als baby onder in de rivier van de onderwereld, de Styx. Omdat ze Achilles daarbij vasthield aan zijn hiel, werd dit zijn zwakke plek. Dit is verwonderlijk, omdat Homerus hier niets over vermeldt in het oudere verhaal. Daar staat zelfs dat Achilles gewond raakt op het slagveld; van onkwetsbaarheid lijkt geen sprake te zijn.

De naam 'achillespees' is van nog veel later. De pees die de kuitspieren met het hielbot verbindt, had altijd de Latijnse naam: tendo magnus Hippocrate. Dat klinkt interessant, maar betekent niet meer dan: grote pees van Hippocrates. De Griekse arts Hippocrates (460-370 voor Christus) is de grondlegger van de huidige geneeskunst. Pas in 1693 noemde de Vlaamse chirurg Philip Verheyen, die waarschijnlijk fan was van de oude Griekse verhalen, deze pees de achillespees.

Zo kan het dus zijn dat de pees die voor sommige mensen een reden is om een orthopeed te bezoeken en die soms zo langdurig een zeer kwetsbare plek blijft, een lange historie heeft die meer dan 2000 jaar teruggaat.

Dit artikel is geschreven door orthopedisch chirurg Matthijs Somford. Eponiemen binnen de orthopedie hebben zijn belangstelling.